

NSR Norgga Sámiid Riikkasearvi

NORSKE SAMERS RIKSFORBUND

Valgprogram / Válgaprográmma

Sámedikkeválggat / Sametingsvalget 2005

Válgabiire 5 Porsángu / Valgkrets 5 Porsanger

Aili Keskitalo
Presideantaevttomas/
Presidentkandidat

Jienas NSR! Stem NSR!

1. Margit Mathisen
Leavdnja/Lakselv

2. Lemet-Jon Ivvár
Áváhki/Honningsvåg

3. Gudmund Vevang
Donnjevuotna/Mehamn

Válgaprográmma/ Valgprogram for perioden 2005–2009

Válgabiire 5 Porsángu/Valgkrets 5 Porsanger

Dá fas lea muhtin dehálaš áššit maid mii vuoruhat:

Oanehaččat vuos Norgga Sámiid Riikkasearvvi birra

Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR) lea sámi váldoorganisašuvdna mii ángirit doaimá kultur-, servodat- ja čuvgehusbargguin iežas guovlluservviid bokte, ja lea fárus Sámedikki válggain. Leat guokte searvvi, Porsángu Sámiid Searvi ja Davvinjárgga Sámiid Searvi mat doibmet min válgabires, ja mat leat dán listtu duogábealde.

NSR lea leamaš álgu rájes njunnožis Sámedikkis. NSR presideanttat lea leamaš Ole Henrik Magga, Guovdageaidnu (1989–1997) ja Sven-Roald Nystø, Divttasvuotna (1997–2005). Aili Keskitalo, Guovdageaidnu lea NSR:a presideantaevttohus dán válgabajis (2005 - 2009).

Porsángu NSR oaivvilda

ahte lea duhtadahtti go ovttasbargo-šiehtadus gaskkal Sámedikki ja Finnmarkku fylkkagieldda lea áshuvvon, ja mii hálidat ahte dán lágán šiehtadusat šaddet ain eanet ovddasvástideaddji. Sámeguovllu gielddat maiddái galget sullasaš šiehtadusaid ášahit Sámedikkiin.

Sámi giellaguovddáš lea áshuvvon Porsángu ja guovddáš joksá jahkásaččat vuoddoarjaga Sámedikkis. Mearragáste gelbbolašvuodaguovddáš áshuvvui Billávuotnii jagi 2002:is. Sámediggi juolluda doaimmaruhtadoarjaga áshussii. Mearrasámi šillju fas vuodduuvvui jagi

Her følger noe av det vi står for og det vi vil arbeide for:

Om Norske Samers Riksforbund (NSR)

Norske Samers Riksforbund (NSR) er en samisk hovedorganisasjon som driver aktivt kultur-, samfunns- og opplysningsarbeid gjennom sine lokallag, og stiller til valg til Sametinget. To sameforeninger er aktive i vårt valgdistrikt, og stiller felles liste. Det er Porsanger sameforening og Nordkapp sameforening.

NSR har hatt lederskapet i Sametinget siden etableringen. Sametingets presidenter fra NSR har vært Ole Henrik Magga fra Guovdageaidnu-Kautokeino (1989–1997) og Sven-Roald Nystø fra Tysfjord (1997–2005). Aili Keskitalo fra Guovdageaidnu-Kautokeino er NSRs presidentkandidat til sametingsvalget nå i 2005.

NSR i Porsanger frem til i dag

At Samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Finnmark fylkeskommune er kommet i stand er bra, og vi vil arbeide for at slike avtaler bli mer konkrete og forpliktende. Kommunene i samiske distrikter må få egne avtaler med Sametinget.

Samisk språksenter i Porsanger er formelt etablert i Lakselv, med fast grunntilskudd fra Sametinget. Sjøsamisk kompetansesenter i Indre Billefjord kom i gang i 2002. Sametinget er også her inne med driftsmidler. Sjøsamisk tun i Smørfjord ble etablert i 2004 etter sterk innsats fra ildsjelene i bygda.

2004:is go guovlluolbmot garradedje iežaset searaid ášahusa vuolggahit.

Mearrasámi guolástussearvi Bivdi álggahii doaimmas gidđat 2005:as Billávuonas. NSR-olbmot dorjo viššalit searvvi vuoddudeami. Searvi bargá erenoamážit mearrasámiid bivdovuogatvuodaid ovddas.

Smiervuonaguovllu guolleoasti lea maiddái joksán doarjagiid Sámi ovddidanfoanddas. Smávvanafanášammána doallamii, gosa unnit ja astoáiggefatanasat gullet, leat maiddái joksán ruhtadoarjagiid. Bargu Porsáנגguvuona fas fitnet "dearvvašin" lea bures boahhtán johtui.

Sámi kulturoahpu gelbollašvuodalokten lea álggahuvvon Mearrasámi guovddášis. Davvinjárgga Sámiid Searvi váldá maiddái dán dehálaš barggus oasi. Davvinjárgga Sámiid Searvi lea iežas oanehaš doaibmaáiggis ožžon johtui jo moanaid gelddolaš mearrasámi prošeavttaid.

Buot ovddabealde namuhuvvon álggaheamit leat buktán min guvlui 5-6 sihkkaris bargosaji. Dáppe duodaid adnojit eanet dákkár sámi ášahusa.

Válgaprográmma 2005-2009

SÁMEDIGGI

Sámedikki doaimmat gusket uhcit eanet buot olbmuide Finnmarkkus ja nu maiddái Porsáנגgu válgabirii. Ovttasbargošiehtadus maid Finnmarkku fylkkagiella lea ášahan Sámedikkiin, bidjá sámi kultur- ja ealáhusáigumušaide stuorra beroštumi.

NSR áigu bargat ahte

- Sámedikki ja fylkkagiellada ovttasbargošiehtadussii galgá biddjot ain eanet beroštupmi
- buoriduvvo ovttasbargu Sámedikki ja min bire gielladaid gaskkas
- Sámediggi ášaha min birerájáid

Sjøsamsk fiskeforening Bivdi ble dannet våren 2005 i Indre Billefjord som et resultat av bl.a. NSR-folk. Foreningen arbeider med sjøsamiske fiskerettigheter.

Det lokale fiskemottaket i Smørfjord har fått tilskudd fra Samisk utviklingsfond. Småbåthavna, som er havn for både småsjarkene og fritidsbåter, har fått tilskudd. Arbeidet med å friskmelde Porsangerfjorden er godt i gang.

Kompetanseheving i samisk kulturkunnskap er startet opp ved Sjøsamisk kompetansesenter i samarbeid med Nordkapp sameforening. Nordkapp sameforening har fått i gang flere interessante sjøsamiskrelaterte prosjekter.

Alle disse samiske initiativene har bidratt til 5-6 sårt trengte arbeidsplasser.

Valgprogram 2005-2009

SAMETINGET

Sametingets tiltak berører i stor grad befolkningen i Porsanger valgkrets. Samarbeidsavtalen mellom Finnmark fylkeskommune og Sametinget setter samisk kultur- og næringssetning i fokus i hele fylket.

NSR vil arbeide for:

- oppfølging av samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Finnmark fylkeskommune
- økt samarbeid mellom Sametinget og kommunene i vår valgkrets
- at Sametinget etablerer avdelinger i Porsanger valgkrets
- hovedkontoret i Finnmark eiendom lokaliseres til Porsanger

Rettigheter

Finnmarksloven er vedtatt for tradisjonelle samiske områder i Finnmark. Det er viktig å få i gang kodifiseringer av

siskobeallái iežas ossodaga

- Finnmarkkuopmodaga váldodoaimmahus ášahuvvo Porsángu

Vuoigatvuodát

Maŋŋil go dál Finnmarkkuláhka lea ášahuvvon sámi guovlluide, de lea dehálaš ahte registrerenbargu báikegottiid vuoigatvuodain álggahuvvo báikegottiin ja vearain. Álbmotvuoigatvuodaid lea maiddái dehálaš vuhtii váldit.

NSR áigu

- ahte guovlluolbmot besset hálddašit luondduriggodagaid, ja ná joksá ahte riggodagaid lassiarvu boahát lagas birrašii ávkin
- ahte stuorit luonddugeavaheami áigumušat Porsángu válgabires mat leat vuostálagaid sámi beroštumiide, eai álggahuvvo ovdal go Sámediggi dasa miedihá
- bissehit Hálkavári bombemiid
- buorebut sihkkarastit guovlluolbmuid beroštumiid Porsángguvuonas ja Rávttosvuomeleagis
- buoridit ain oktasaš barggu boazodoalu ja dáloniid gaskkas min válgabires
- sihkkarastit eamiálbmotberoštumiid oljo- ja gássaindustriijadoaimmas ja ahte Porsángu lea eanet guovddázis dán barggus

Kultuvra

NSR lea dan rájes go ášahuvvui deattuhan kultuvrra ja giellaššiid, ja bargá ge ángirit ahte Sámediggeráddi nanne ja lasiha ressursaid kulturdoaimmaide.

NSR áigu bargat dan ovdii

- ahte buoridit sámi kultur- ja valášttallanfálaldagat Porsánggus
- ahte ášahuvvo Sámi visti Levdnjii
- ahte ain ovddidit Sámi giellaguovddáža Leavnnjas ja ahte ášahuvvojit eanet giellabeasit min guovllu báikegottiide
- ahte oažžut eanet beroštumi guovllu sámi

rettighetsforholdene i bygdene og værene. Rettigheter i tilknytning til allmenninger er viktige å få fastlagt.

NSR vil arbeide for:

- *at lokalbefolkningen får forvalte naturressursene og at verdiskapning på grunnlag av lokale ressurser tilbakeføres lokalsamfunnet*
- *at naturinngrep i Porsanger valgkrets som kommer i konflikt med samiske interesser ikke skal finne sted før Sametinget har gitt sin tilslutning*
- *å stoppe bombeøvelsene i Halkavárri skytefelt*
- *å sikre lokalbefolkningens interesser i Porsangerfjorden og Stabbursdalen bedre*
- *å få til forpliktende samarbeid mellom reindrifta og fastboende i valgkretsen*
- *å sikre urfolksinteressene i olje- og gassindustrien, og at Porsanger blir en aktiv part i dette arbeidet*

Kultur

NSR har siden stiftelsen hatt fokus på kultur- og språksaker, og arbeider på Sametinget for en økt satsing på kulturfeltet.

NSR vil arbeide for:

- *et aktivt samisk kultur- og idrettstilbud i Porsanger*
- *etablering av Samisk hus i Lakselv*
- *videreutvikling av Samisk språksenter i Lakselv, og etablering av flere språkkontor*
- *økt bruk av lokale samiske stedsnavn og sjøsamiske termer*
- *økt satsning på samisk museums- virksomhet i Porsanger. Støtte felles museumskontor for Vest-Finnmark til Honningsvåg*
- *økt støtte til utøvende samiske kunstnere og flere offentlige oppdrag*
- *samisk kunst og kunstverk som en naturlig del av et planlagt offentlige bygg i Porsanger*

- báikenamaide ja mearrasámi giellaterminologijja bargguide
- ahte eanet bargu biddjo báikegottiid sámi dávvirvuorkádoaimmaide, ja doarjut Oarje-Finnmárkku oktasaš museakantuvrra ásaheami Áváhkái
- ahte áshahuvvovit eanet doarjaortnegat sámi dáiddáriidda ja gozihit ahte lassánit almmolaš sámi dáiddabarggut
- ahte sámi dáidda galgá leat lunddolaš oassin go plánejuvovit almmolaš vistehuksemat Porsáנגgu
- ahte NRK-Sámi Radio ásaheami Porsáנגgu guovllukantuvrra

Mánáidgárdi, skuvla ja oahpahus

Sámedikkis lea sáme guovlluin ovdasvástádus sámi skuvllaide ja mánáidgárdiide, nu maid dái Porsáנגgu mii gullá váldo sáme guovlui. Sámedikkis leat áshahuvvon sierra doarjaortnegat sámi mánáidgárdiid doaimmaid várás. Sámediggi lea maid dái dehálaš fágaáshus sámi skuvlejumis. Sámi skuvlamánáid lohku lea lassánan Porsáנגgu vuodđoskuvllain. Dát suorgi lea erenoamáš hástaleaddji.

Sámediggi ruhtada sámi kultuvrra gelbbolašvuoda loktema Porsáנגgu, mii lea oktasaš bargu gaskkal Porsáנגgu Sámiid Searvvi ja Davvinjargga Sámiid Searvvi. Dát dehálaš bargu galgá joatkkášuvvat.

NSR áigu

- álggahit sámeskuvllaid ja sámi mánáidgárdiid jus lea dárbu Porsáנגgu
- lasihit ekonomalaš doarjaortnegiid guovllu sámi mánáidgárdiide ja vuodđoskuvllaide
- eanet sáme gielloahpaheami buot guovllu joatkkaskuvllaide
- buoridit sámi kulturgelbbolašvuoda skuvllain
- áshahit stipeandaortnegiid sáme gielas, kulturoahpahusas ja sámi ealáhusoahpus
- joatkit Sámi kulturgelbbolašvuodaproševtta Porsáנגgu

- at NRK Sámi Radio etablerer lokalkontor i Porsanger

Barnehage, skole og utdanning

Sametinget har ansvar for samiske skoler og barnehager i samisk distrikt, som Porsanger kommune er en del av. Sametinget gir egne tilskudd til samiske barnehager og til morsmålsopplæring i barnehager. Sametinget er sentral faginstans og aktivt med i utvikling av samiskundervisningen i skoleverket. Antallet samiske elever i grunnskolen i Porsanger er økende. Sametinget finansierer kompetanseheving i samisk kultur i Porsanger – et samarbeidstiltak mellom Porsanger sameforening og Nordkapp sameforening.

NSR vil arbeide for:

- etablering av sameskole og samiske barnehager i Porsanger
- økt økonomisk støtte til samisk i barnehager og i grunnskoler
- økt samisk språkopplæring på alle videregående skolene i kretsen
- økt samisk kulturkunnskap i skolene
- stipend for kompetanseheving i samisk språk, kultur og næring
- videreføring av prosjektet Samisk kulturkunnskap i Porsanger
- styrking av samisk fiskerikompetanse i området

Næringer

Side om side med tradisjonelle samiske næringer, som fiske, jordbruk og reindrift, gir nye samiske næringer arbeidsplasser. Sárgat har hovedkontor i Lakselv, og bidrar med sikre arbeidsplasser i området. Samisk språk- og kultursenter i Lakselv utgjør verdifulle samiske kulturarbeidsplasser.

NSR vil arbeide for:

- økt samisk næringsutvikling i Porsanger
- nye samiske næringer innen språk, kultur og reiseliv

- nannet guovllu sámi mearrabivdogelbbo-
lašvuoda

Ealáhusat

Bálddalagaid árbevirolaš sámi ealáhusain nu mo bivdu, eanadoallu ja boazodoallu, buktet odđaáigásaš ealáhusat eatnat bargosajiid.

Ságat áviissas lea váldokantuvrra Leavnnjas, mii buktá sihkkaris bargosajiid guvlui. Sámi giella- ja kulturguovddázis Leavnnjas leat ásahuvvon mávssolaš sámi kulturbargosajit.

NSR áigu

- lasihit sámi ealáhusovdánahttima Porsánggus
- ovddidit ja oččodit eanet sámi kulturbargosajiid Porsángui ja buoridit guovllu sámi mátkeealáhusai
- ain nannet sámeeallima sámi báikegottiin ja áсахit guovllubargosajiid nuoraide ja nissonolbmuide
- nannet ja lasihit ressursaid Sámi ovddidanfoandda doaimmaide
- nannet sámi mátkkoštangelbbolašvuoda
- áсахit sámi eanadoallopoltihkalaš guovllu sámi guvlui
- ain garraseabbot rahčat ovdánahttit boazodoalu Porsánggus ja doalahit boazodollui doarvái guohtoneatnamiid, ja ja álggahit lagas njuovvanrusttegiid ja áсахit heahtebiepmoráju
- friddja bivddu sidjiide geat vuonain bivdet árbevirolaččat
- buoret oktasaš barggu luossabiebmoftnodagaid gaskkas vai buorrána guovllus luossanjuovvamis árvolassáneapmi
- geahpedit boraspirevahágiid
- álggahit dutkanprošeavtta dávddaid hárrái mat vahágahttet smávvafouddoelliid
- ahte Sámediggi oassálastigohtá eanadoallošiehtadusain

- levedyktige samiske lokalsamfunn og distriktsarbeidsplasser, særlig for ungdom og kvinner
- styrking av virkeområdet for Samisk utviklingsfond
- å styrke samisk reiselivskompetanse i regionen
- etablering av samisk landbrukspolitisk sone for samisk distrikt
- bærekraftig reindrift i Porsanger, med tilstrekkelig reinbeitearealer, tilrettelegging for hjemmeslakteri og kvalitetssikret krisefôrlager
- fritt fiske med passive redskaper for fjordfiskere
- bedre samarbeid i laksenæringen, til nytte for mer lokal foredling av laks
- å redusere rovdyrskader
- etablering av forskningsprosjekt om sykdommer som rammer småfe
- at Sametinget blir part i jordbruksforhandlingene

Returadresse:
Norske Samers Riksforbund
Postboks 173
9521 KAUTOKEINO
Telefon: 78 48 69 55

Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR)
Sámediggeválgga válgalistu 2005
Válgabire 5 Porsáŋgu

Norske Samers Riksforbund (NSR)
Valgliste sametingsvalget 2005
Valgkrets 5 Porsanger

1. Margit Mathisen, eanadoalli/gårdbruker, Leavdnja/Lakselv
2. Lemet-Jon Ivvár, ráðdeaddi/rådgiver, Áváhki/Honningsvåg
3. Gudmund Vevang, bivdi/fisker, Donnjevuotna/Mehamn
4. Ann-Britt Birkeli, ergoterapeuta/ergoterapeut, Rávttošnjárga/Stabburnes
5. Hilmar Nilsen, penšonista/pensjonist, Billávuotna/Indre Billefjord
6. Herman Klemetsen, freelánsár/freelanser, Ikkaldas/Igeldas
7. Asbjørn Andersen, bivdi/fisker, Smiervuotna/Smørfjord
8. Kjell Birkely Andersen, direktivra/direktør, Leavdnja/Lakselv
9. Edel Pettersen, ovdamorašbargi/omsorgsarbeider, Leavdnja/Lakselv
10. Ellen Anne Buljo, ovdamorašbargi/omsorgsarbeider, Leavdnja/Lakselv
11. Ingunn Utsi, dáiddár/kunstner, Reihváhki/Repvåg
12. Alf Johansen, badjeolmmoš/reineier, Leavdnja/Lakselv
13. Per Anders Guttorm, badjeolmmoš/reineier, Leavdnja/Lakselv
14. Arnt Stenersen, ovdamorašbargi/omsorgsarbeider, Leavdnja/Lakselv
15. Sigvald Persen, beaivválaš jodiheaddji/daglig leder, Rávttošnjárga/Stabburnes

Norgga Sámiid Riikkasearvi
Boastaboksa 173
9521 GUOVDAGEAIDNU
Telefovdna: 78 48 69 55

Norske Samers Riksforbund
Postboks 173
9521 KAUTOKEINO
Telefon: 78 48 69 55

www.nsr.no

Jienas NSR! Stem NSR!